

KELTSKI NOVCI IZ CELJA

VERA KOLSEK

Mestni muzej, Celje

Že od davnaj je Celje znano po keltskih ostalinah. Med njimi so pogoste najdbe keltskih novcev, tako v samem mestu, kakor tudi v njegovi neposredni okolici. Znamenita je depojska najdba iz Lemberga pri Dobrni, kjer so odkrili ca. 500 srebrnikov in zlatnikov.¹ Posamezne novce so odkrili na Teharjah,² Blagovni,³ Laškem,⁴ v Škofji vasi.⁵ Leta 1962 so tudi pri izkopavanjih na Rifniku našli srebrnik. V mestu samem je vredna omembe najdba na Lanovžu.⁶ V glinasti posodici so bili 4 veliki srebrniki in 10 kosov keltskega drobiža. Med velikimi srebrniki je bil tudi CONGESTLVS. Vzhodno od železniške postaje so našli 11 keltskih novcev, za katere ni natančnejših podatkov.⁷ Srebrnik z napisom NEMET so odkrili na dvorišču bivšega okrožnega sodišča.⁸ Enak novcec je razmeroma dobro ohranjen prišel na dan pri razstreljevanju temeljev za mestno kopališče v parku v Celju leta 1959. Av. Glava na levo, stilizirani lasje in diadem; na levi jo obroblja niz biserov v polkrogu. Rev. Konj z jezdecem na desno, obrobljeno z biserim nizom. Jezdec je v desnici verjetno držal meč. Plast srebra je na tem mestu odbita. Pod konjem je stilizirana zvezda, pod njo napis NEMET z ligaturama NE in ME. Največji premer 23 mm (sl. 1). Na Miklavškem hribu v Celju, na prazgodovinskem gradišču, so bili med ilirsko in rimsko keramiko tudi keltski novci.⁹ Natančnejših podatkov o najdbi nimamo.

Najzanimivejša in najštevilnejša najdba keltskih novcev do sedaj je v strugi Savinje. Ko so leta 1958 končali regulacijo struge, so poleg mnogih rimskih fibul in njihovih polizdelkov, različnih bronastih spon in okovov, množice rimskih bronastih in srebrnih novcev začeli otroci prinašati v celjski muzej tudi keltske novčiće. Najdišče je v sami strugi ob desnem bregu, nad novim mostom čez Savinjo. V manjših kotanjah skalnatega dna, v dol-

¹ A. Muchar, *Geschichte des Herzogthums Steiermark* (1844) 1. B., 396.

² F. Pichler, *Repertorium* I, 138, 156, najdišče Reifenstein Blagovna; pri V. Hof-filler-J. Klemenc, *Blatt Rogatec*, 52 je najdba omenjena pri najdišču Rifnik.

³ F. Pichler, *Repertorium der steierischen Münzkunde* I (1866), 138.

⁴ I. Orožen, *Das Dekanat Tüffer* (1881), 6.

⁵ Pichler, *Repertorium* I, 138; A. Gubo, *Geschichte der Stadt Cilli* (1909), 5.

⁶ J. Orožen, *Zgodovina Celja* (1927) I, 13.

⁷ MZK 15, 1887, CXLIV.

⁸ MZK 16, 1890, 261; MZK 5, 1906, 191—192.

⁹ A. Gubo, *Geschichte der Stadt Cilli* (1909), 5.

žini ca. 80 m se nabira drobnejši prod-pesek, in prav v njem so bile te najdbe. Kadar je vodna gladina nizka, predvsem v poletnih sušnih mesecih, otroci vztrajno iščejo in odkrivajo starine, deloma na kopnem, deloma še v vodi. Dotok najdb v muzej s tega prostora je dosegel višek v letih 1961 do 1963. Sedaj najdbe že upadajo. Doslej smo zbrali 770 keltskih novcev. Pretežni del te količine predstavljajo majhni novci, večinoma srebrniki, le nekaj med njimi jih je bronastih. Razdeliti jih moremo v dve skupini:

1. V večini so srebrniki z gladkim, nekoliko vzbočenim aversom. Na reversu je križ v različnih izvedbah, z odebeljenimi konci in sredino. Uvrščamo jih v tim. Gurina tip (sl. 2). V skupino s križem prištevamo tudi tip iz Leda na Koroškem, ki ima na aversu glavo podobno glavi na novcu z napisom NEMET. Obdana je z nizom biserov v polkrogu (sl. 3). Teh je v naši zbirki prav malo, vsega 16 kosov izmed 365 novcev tipa s križem. V Sloveniji poznamo ta tip z Vrhnike.^{9a}

2. Med keltskim drobižem je tudi karlsteinski tip s konjem na reversu (sl. 4). Avers je lečasto odebeljen. Iz Savinje smo jih do sedaj dobili 276 kosov, pri osmih je konj obrnjen na desno (sl. 5), pri vseh drugih pa na levo (sl. 6). Konji so različni, od običajne upodobitve do prave groteske, ko sta za trup le dve vzboklinici, glava, noge in rep pa nakazani z enakimi kljukami ali sestavljeni iz samih vzboklinic.

107 novcev je tako slabo ohranjenih, da jih danes ni mogoče natančneje opredeliti.

Nekaj je tudi velikih kosov: a) Srebrnik, ki ima na aversu glavo z diademom na desno. Rev. Konj z jezdecem na desno. Jezdec drži v desnici meč. Premer 21 mm (sl. 7). b) Bronast novce. Avers je popolnoma razjeden. Rev. Konj obrnjen na levo. Premer 23 mm. Podoben je keltskim kosom na Hrvaškem (sl. 8). c) Bronast novce, ki bi ga lahko uvrstili v starejšo štajersko skupino, očesni tip. Av. Glava z diademom na desno. Rev. Konj obrnjen na levo. Premer 23 mm. Slabo ohranjen (sl. 9). č) Bronast novce, ki je deformiran, ohranjen le revers s konjem, obrnjenim na desno. Premer 22 mm (sl. 10). d) Bronast novce. Av. Glava na desno. Rev. v desno obrnjen konj z jezdecem. Pod konjem napis ATTA. Levo in desno od jezdeca po en krog. Premer 23 mm (sl. 11). Novce je dobro ohranjen, le prevlečen s sigo. Prvi novce z napisom ATTA, ki je najden na mestnem področju.

Najdenih je bilo tudi nekaj fragmentov. Poleg naštetega so našli otroci nekaj rimskega republikanskega denarja, ki je bil v zadnjem stoletju pred našim štetjem kot plačilno sredstvo v obtoku obenem s keltskimi novci.

Zaradi velikega števila keltskega drobiža in obsežnega najdišča se vsiljuje misel, da ne gre za depojsko najdbo, pač pa za kovnico, ki je delovala v prvem stoletju pred našim štetjem. Da je v Celeji bila keltska kovnica, je menil K. Pink že leta 1950,¹⁰ torej pred odkritjem tega najdišča. Poleg novcev je prišlo v muzej tudi nekaj srebra v kosih in kapljicah, kar bi morda lahko šteli za odpadke pri ulivanju kosov. Žal do danes nismo dobili nobenega kalupa. Tudi najdišče samo približuje misel, da je bila v Celju keltska kovnica. Sodeč po najdbah je bila keltska naselbina prav na tem mestu: področje današnje struge Savinje, pobočje in prva terasa

^{9a} MZK 15, 1887, CXLII.

¹⁰ K. Pink, *Archeologia Austriaca* 6, 1950.

Miklavškega hriba in sedanje predmestje Breg. S tega prostora se širi kasneje na sever tudi rimska Celeja. In prav na tem mestu imamo tudi rimske obrtniške delavnice.

Število 770 novcev ni dokončno. Najdbe še pritekajo. Poleg tega mnogo do sedaj odkritega keltskega drobiža ni našlo poti v muzej, pač pa v roke privatnih zbiralcev in prekupčevalcev; tega kljub mnogim intervencijam nismo mogli preprečiti.

RÉSUMÉ

Pieces de monnaie celtiques de Celje

L'auteur passe en revue toutes les découvertes, tant dans les environs — Lemberg près Dobrna dépôt (note 1), Teharje (2), Blagovna (3), Laško (4), Škofja Vas (5), Rifnik près Šentjur (inédit) — que dans la Celeia même, où des pièces celtiques ont été jusqu'ici découvertes à Lanovž (dépôt I *Congestlus*; note 6), à l'est de la gare de chemin de fer (7), dans la cour de l'ancien Tribunal de district (1 *Nemet*, note 8), dans les Bains municipaux (*Nemet*, description dans le texte, fig. 1) et sur le Miklavški hrib (note 9). Dans le lit de la Savinja même on a trouvé dans les années 1958—1963 et plus tard, par hasard et séparément, des pièces de la Rome républicaine, des fibules, des ferrures et des agrafes et 770 pièces de monnaie celtiques d'argent et de bronze; tel est le nombre des pièces que le Musée municipal de Celje a réussi à obtenir. L'auteur donne un aperçu sommaire de la nouvelle découverte, dans laquelle sont représentés: le type Gurina, le type Eis (fig. 5), le type Karlstein (fig. 4, 5, 6), des exemplaires particuliers semblables au type croate (fig. 8), au type de l'Oeil (fig. 9), *Atta*. Tout comme Pink, l'auteur aussi présume qu'il dut y avoir à Celeia un atelier de frappe celtique, surtout parce qu'il faut localiser la Celeia celtique dans la sphère des nouvelles trouvailles.

